

Sisä-Suomen OT - pilotti 02-09/2023

Alustavia tutkimustuloksia artikkelista

Lähellä vai kaukana?

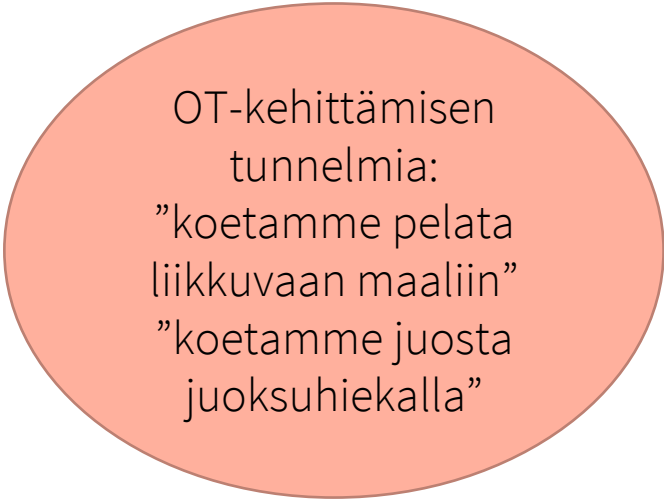
-Visiointia Osaamis- ja tukikeskuksen (OT) tuesta ammattilaisille

Kehittämisen johtaja Noora Aarnio
Kehittämisen johtaja Tiina Civil
Kehittämisen johtaja Mimosa Koskimies
Projektikoordinaattori Sanna Ylistenniemi
Tutkija Minna Alin

OT-kehittämisen ja pilotoinnin maastoa meneillään olevalla kehittämisen syklillä

- Ei lainsäädäntöä, ei kirjausta hallitusohjelmassa OT-toiminnasta
- Kansallisen näkymän ristiriitaisuus OT-keskuksen tarpeesta
- YTA-sopimus ja Sosiaalihuollon porrasteisuus –selvitys kesken, ei vielä selkeää näkymää siitä, mikä on OT:n kotipesä
- Hyvinvointialueisiin siirtyminen, niukan talouden lisääntyminen
- Tulevaisuuden sote-keskus –kehittäminen keskiössä

- OT-hankkeiden yhteistyö yli YTA-rajojen
- Soluttautuminen olemassa oleviin kehittämisen ja ammatillisen toiminnan rakenteisiin
- Pilotoinnille avoin kenttä

OT-kehittämisen
tunnelmia:
”koetamme pelata
liikkuvaan maaliin”
”koetamme juosta
juoksuhiellä”

Lasten ja perheiden psykososiaaliset konsultaatorakenteet Etelä-Pohjanmaalla

Yksilökonsultaatiot

- Lasten- ja nuorisopsykiatrian tarjoamat konsultaatiot
- Maahanmuuttajuuteen liittyvät konsultaatiot (eri toimijat)
- Barnahus-konsultaatiot
- Väkivaltakoordinaattorin konsultaatiot

OT mukana
rakentamassa tarpeen
mukaista tukirakennetta
ammattilaisille

Monialaiset konsultaatiot

LS14§ mukaisen
asiantuntijaryhmä
(Monni/TSK/HVA)

Eroperheiden konsultaatioryhmä
(OT/Tays jalkautunut)

Barnahus-monialaiset
konsultaatiot (OT/Tays
jalkautunut)

Vammaispalveluiden
asiantuntijaaryhmä (kehitteillä,
TSK, HVA)

[Konsultaatorakenteet EPHVA
lapset nuoret ja perheet](#)

Monitoimijaiset työskentelymaalit

- Omatiimi (TSK)
- Systemiset tiimit ja verkostot (TSK, HVA)
- Lasta-kokoukset (Barnahus)
- Barnahus-monialaisen arvioinnin kokoukset
- MARAK (väkivaltakoordinaattori)

OT –pilotti tutkimassa
sitä, missä OT:a
-lähellä vai kaukana?

Moniammatillisuus tutkimuksen kohteena kompleksisuuden näkökulmasta

- Kaste-hankkeet, Lape-hanke, Monni-hanke, systeeminen lastensuojelu → systeeminen palvelujärjestelmä
- Sote-uudistus → integraatiotavoite
- Eri alojen ammattilaisista koostuva ryhmä voi tuottaa monipuolisempaa tietoa, näkökulmia ja ratkaisuja (Burns ym.2017; Gilbert ym. 2011).
- Monialaisuus vaatii koordinaatiota ja parhaimmillaan selkeä yhteistyön rakenne ja monialaisen yhteistyön koordinaatio voivat muodostaa asiakasta kannattelevan yhteistoiminnan verkoston (Widmark 2013).
- Integratiivisessa toiminnassa lapsiperheiden palveluissa voi esiintyä epäselvyyttä toimivallasta ja tulkinnoista (Hood 2014).
- Organisaatioiden vastaus kompleksiseen ilmiöön voi olla uusien toimijoiden kutsuminen ratkaisemaan tilannetta, mutta epäselvyydet ja eri toimijoiden erilaiset näkökulmat voivat paradoksaalisesti lisätä monimutkaisuutta, jolloin hyvä tarkoitus jää toteutumatta. (Schneider ym. 2017).
- Eri alojen osaamisen yhdistäminen tuottaa enemmän osaamista → ei aina toteudu. Ryhmäilmiöön liittyy konsensukseen pyrkiminen, jolloin ryhmässä voi muodostua vuorovaikutuksen kehä, joka vahvistaa virheellistä tulkintaa ja päätelmiä. Ryhmätilanteessa voidaan pyrkiä suoraviivaisesti yhteisymmärrykseen, tai tukea ryhmän vahvan jäsenen esittämiä päätelmiä. Ryhmän toiminnan vaikuttavuuden synty tapahtuu vuorovaikutuksen tuloksena (Bandura 2000; Broadhurst ym. 2011.)

Konsultaatiokäsite

- Lääketieteessä konsultaatiolla on perinteisesti tarkoitettu neuvon kysymistä hoitoon liittyen tai vaihtoehtoisesti yksittäisen toimenpiteen suorittamista (Louhimo 2019).
 - Sosiaalihuollon kontekstissa konsultaation nähdään lisäävän omaa ymmärrystä käsiteltävästä asiakastilanteesta sekä antavan uusia ideoita ja näkökulmia asiakkaan tukemiseen (Archard 2022).
 - Konsultaatio tukee myös työntekijän selviytymistä vaativista tilanteista ja auttaa käsittelemään omia tunnetiloja, joita asiakastilanne herättää (Sabatino 2009).
 - Keskeistä konsultaatiossa on, ettei kokonaisvastuu hoidosta tai asiakastyöstä siirry toiselle (Louhimo 2019; Sabatino 2009).
- Koska vaativimmissa lapsiperheitä koskevissa tilanteissa on kyse monimutkaisista ilmiöistä, on Osaamis- ja tukikeskuksen konsultaatiossa mahdollistettava myös monialaisen konsultaation mahdollisuus (Yliruka ym. 2018; Halila 2019; Halila 2021).

- Kesäkuun alkupuolella 2022 järjestettiin verkossa OT-infoamukahvit jokaisessa Sisä-Suomen YTA-alueen maakunnassa (Pirkanmaa, Kanta-Häme ja Etelä-Pohjanmaa).
- Infotilaisuuksiin osallistui yli 120 eri alojen ammattilaista (sosiaalihuolto, terveydenhuolto, opetus- ja sivistystoimi, hankkeet, tulevaisuuden sote-keskus, kolmas sektori)
- Osallistujilta kysyttiin
 - 1) Mikä tekee konsultaatiosta hyvää?
 - 2) Millainen konsultaatio ei tue työntekijää?
 - 3) Toimivat työtavat vaativissa eritilanteissa
 - 4) Toimimattomat työtavat vaativissa eritilanteissa

Vastaukset jaoteltiin kysymyskohtaisesti ja tämän jälkeen teemoiteltiin ja yhdisteltiin koskemaan konsultaatiota yleisellä tasolla ja toimintatapoja vaativissa erotilanteissa.

HYVÄN KONSULTAATION MAHDOLLISTAVAT RAKENTEET

22	monitoimijaisuus
19	saavutettavuus ja oikea-aikaisuus
12	selkeys ja sujuvuus
5	asiakasnäkökulman huomioiminen

KONSULTAATIO- TILANTEEN RAKENNE

ENNEN KONSULTAATIOTA:
hyvin valmisteltu tilanteen kuvaus ja
konsultoitavien valmistautuminen
riittävillä taustatiedoilla

KONSULTAATIOTILANTEESSA:
puheenjohtaja, dokumentointi,
konkretia, kanta-aottavuus, eri
näkökulmat, perustelut,
jatkosuunnitelma ja työnjako

KONSULTAATION JÄLKEEN:
työntekijä on saanut uusia näkökulmia,
tukea ja jäsennystä tilanteeseen, jotain
uutta lähtee liikkeelle

VUOROVAIKUTUS
KONSULTAATIO-
TILANTEESSA

31 YHTEISYYS: yhdessä pohtiminen, tietäminen ja tekeminen

21 PYSÄHTYMINEN
ASIAN ÄÄRELLE:
kiireettömyys, asioiden
selvittäminen

15 AMMATTILAISTEN
VÄLINEN
TASAVERTAISUUS JA
ARVOSTUS

4 LUOTTAMUS JA TURVALLISUUS

AMMATTILAISTEN NÄKÖKULMASTA HYVÄ KONSULTAATIO

1 Hyvä konsultaatio on tarvittavat asiantuntijat kokoavaa monitoimijaista yhteistyötä, helposti saavutettavaa, sujuvaa ja oikea-aikaista.

Saavutettavuutta
kuvastavat selkeät ja
toimivat
yhteydenottokanavat
sekä valmius
nopeaan reagointiin
akuuteissa tilanteissa.

Hyvässä
konsultaatiokäytännössä
työntekijän on
mahdollista palata
aiheeseen.

Hyvässä konsultaatiotilanteessa on puheenjohtaja ja sihteeri.

Konsultaatiolanteessa
ei ole kiire.

Hyvässä konsultaatioissa vuorovaikutus perustuu asiantuntijoiden keskinäiselle arvostukselle ja tasavertaisuudelle.

3 Hyvä konsultaatio edellyttää aikaa pysähtyä ja aitoon tasavertaiseen yhteistyöhön suostumista.

Hyvä konsultaatio
on läpinäkyvää ja
asiakasnäkökulman
huomioivaa.

Hyvä konsultaatio on ratkaisukeskeinen, konkreettinen ja kantaaottava.

Onnistuneen konsultaation jälkeen tilanne on jäsentynyt työntekijän mielessä, työntekijä on saanut uusia näkökulmia, tukea ja selkeät neuvot eteenpäin.

Näin toimii täydentävä tuki

vaativissa tilanteissa

1. Vastaanotetaan ja asetutaan asian äärelle
2. Kartoitetaan esitiedot
3. Tarvittaessa vaativan tilanteen jäsentämistä (esim. kysymyksen muotoilua)
4. Alustava yhteinen hypoteesipohdinta ja/tai kokonaistilanteen arviointi
5. Tarvittaessa täydentävän erityisasiantuntijuuden koordinointia
6. Rakennetaan toteuttamiskelpoinen suunnitelma
7. Konsultaation arviointi ja palaute
8. Tuki ammattilaiselle, pitovoimaa hyvinvointialueelle

94 tapausta

Näin monta yhteydenottoa Sisä-Suomen OT-pilotti sai helmi- ja syyskuun 2023 välisenä aikana.

Yhteydenottajina:

- Lapsiperheiden sosiaalityö
- Lastensuojelu
- Lastenpsykiatria
- Perhekeskus
- Perheneuvola
- VIP –verkosto
- Ensi- ja turvakoti

Tilanteet

- Lapsiin kohdistuva väkivalta
- Sijaishuollon erityiskysymykset
- Vaativat erot/huoltoriidat
- Vaativat nepsy -asiat
- Harvinaissairaudet
- Maahanmuuttajuuden erityiskysymykset

Riskinä pelättiin OT:n olevan ohituskaista palveluihin. Riski ei toteutunut.

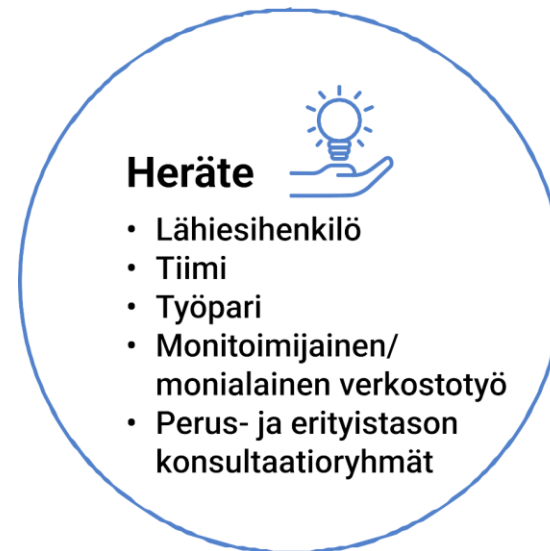
Kaikki konsultaatioon tulleet asiakasasiat olivat vaativia.

Lähituen rakenteet olivat toimineet ja yhdessä oli päätetty hakea OT-konsultaatiosta tukea.

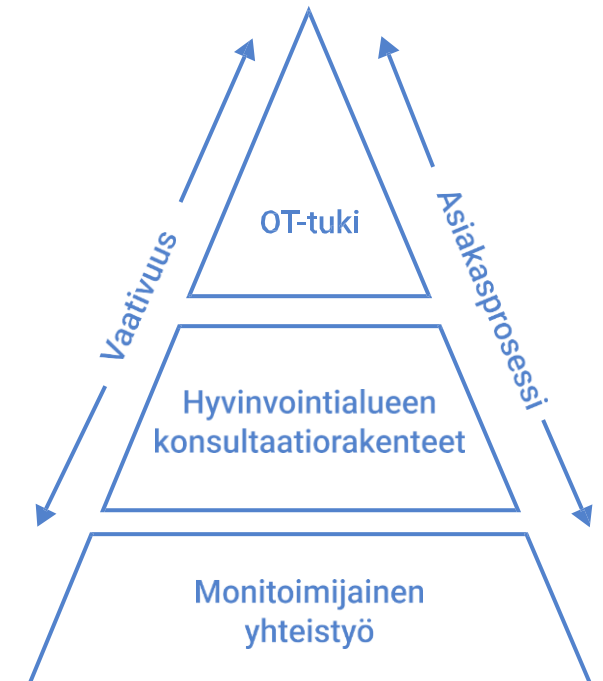
→ Ammattilaiset osaavat arvioida porrasteisuutta ilman kriteerejäkin.

Täydentävä tuki

Konsultaatioiden ja koordinaation porrasteisuus

OT-konsultaation tapoja pilotoinnin aikana

- Yksilökonsultaatio/yhteisreflektio
- Erityisasiantuntijan tuominen olemassa olevaan asiantuntijaryhmään (esim. EVA-yksikön lääkäri, harvinaissairauksien asiantuntija ja lasten oikeuspsykiatrian asiantuntija)
- Monialaisen asiantuntijaverkoston järjestäminen (yhden työntekijän ympärille tuotu eri alojen asiantuntijoita)
- Monialaisen verkoston järjestäminen (päätoksenteko asiakkaan palveluiden järjestämisestä/työntekijöille tarjottavasta tuesta)
- Asian käsittely useampaan kertaan ammattilaisen kanssa kahden kesken ja erilaisissa konsultaatioryhmissä (esim. Barnahus, LS 14§, eroperheiden konsultaatioryhmä)

Tutkimushaastattelut

- 6 konsultaation ”pyytäjää” ja 5 konsultaation ”tarjoajaa” (osalla kokemus yhdestä, osalla muutamasta, osalla useista konsultaatioista)
- Haastateltavien kokemus kattoi noin kolmasosan kaikista pilotointiaikana tulleista konsultaatioista
- Fokusryhmähaastattelut yht. 4
- Hyödynnetty väittämiä, jotka laadittu aiemman kehittämis- ja tutkimustyön pohjalta koskien kokemusta asiakastilanteen vaativuutta sekä näkemyksiä konsultaatioiden sujumisesta sekä sen vaikutuksista (”pyytäjiltä”)

Asiakastilanteen vaativuus ammattilaisten näkemysten mukaan

- Aineistossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia laajasti ja näkemys vaativuudesta jaettiin yhteisesti
- Aiemmassa tutkimus- ja kehittämistyössä asiakastilanteiden vaativuutta kuvattu asiakastilanteiden teemojen kautta.
- Tässä aineistossa painottui harvinaisuutta ja erityisteemaa enemmän yhteenkietoutuminen ja kompleksisuus

P6: Siellä on jo pitkän ajan kuluessa syntyneitä vyyhtejä tai muodostumassa olevia vyyhtejä, uusia vyyhtejä, vanhoja vyyhtejä.

Asiakastilanteen vaativuus ammattilaisten näkemysten mukaan

- Lisäksi painottui ammattilaisten yhteistoiminnan haasteet, mm. tiedonkulku, toisen työn ymmärtäminen, resurssit, organisatoriset raja-aidat ja lainsäädännöllisen yhteensovittamisen vaativuus

P3: Mutta että sit on myöski tullu sellasia niin sanottuja yhteentörmäyksiä, että on saatettu sieltä hoitopuolelta joko lääkärin tai jonkun muun työntekijän toimesta ehdottaa sellasia lastensuojelun alla olevia tukitoimia tai muita, joiden järjestäminen ei ole mahdollista. Jos on ehdotettu esimerkiksi EHOa, ja istutaan palaverissa ja sieltä tulee, että lastensuojelu järjestää sit EHOa, ja se ei avohuollossa ole kyllä millään tavalla lain mukaan mahdollista, niin sit tulee jo vähä niitä tilanteita, että ei oikein tiedä, mitenkä se tarina siitä jatkuu, kun periaatteessa käsikirjoitus on tehty, mutta kuitenkin niin, että niillä tekijöillä ei ole ollu siit kokonaisuudesta ehkä semmosta kuvaa, mihin niitä mahdollisuuksia on.

- Sekä johtamisen haasteet, joita kuvattiin mm. ”käsien sitomisella” tai sillä, että johtaminen oli siirtynyt kauemmas hyvinvointialuemuutoksen myötä

P1: (...) tuo johtaminen ja resurssit, niin onhan se johtaminen menny kauas tavallaan täältä meidän työntekijöiden läheltä, että onhan se vaikeutunu huomattavasti kyllä.

Konsultaatioiden sujuminen

- OT-konsultaatio toi jumitilanteeseen lisätiedon mahdollisuuden ja erityisesti jäsentelyn mahdollisuuden

P4: Joo, kyllä mäki aattelen just sen, että tälläset ku on hankalia, niin se jäsentäminen on just se. Niin herkästi jäädään jopa tiimin sisällä sitten tai varsinkin, et jos tuntuu, että tiimissäkin on kahta linjaa ja sitten jotenki jäädään sinne, niin sitte ku se viedään johonki muuhun tahoon, jossa on sitte ehkä enemmän asiantuntemusta ja erikoistuneempia, niin silloin siitä saa uusia eväitä

- Konsultaatio vaatii hyvän tunnelman, rakenteen ja toimivan puheenjohtajuuden

T1: siinä se tunnelma oli jollain tavalla alusta saakka hyvä. Se keskustelu johdatettiin sillä tavoin, että se pysyi asiallisena ja aikataulussa ja kuitenkin oleellisimmat asiat tuli huomioiduksi. Kaikki sai puheenvuoron. Oli hyvin valmisteltu tilaisuus.

Tunteiden käsittely konsultaatiossa nousi laajaksi keskustelun aiheeksi

- Kohtaaminen toteutui OT-koordinaattoreiden taholta, mutta tunteiden käsittelyä toivottiin lisää.
- Asiakkaiden tunteiden käsittely oli konsultaatioissa läsnä, mutta työntekijöiden tunteiden käsittelyä toivottiin lisää.
- Erityisen kuormittavana koettiin ammattilaisten väliset jännitteisyydet, mikä saattoi ”tuntua” myös OT-koordinaattorin järjestämässä monialaisessa verkostokokouksessa

P1: ite otin sen sitte seuraavassa konsultaatiossa puheeksi, niin sitte tavallaan jälkipuintina saatiin siihen apua ja tukea, että se oli ehkä itelle semmonen tosi tärkeä hetki siinä kohtaa, koska siitä edellisestä kerrasta jäi niin jotenki ikävä kuva itelle.

Yhteisen tilannekuvan muodostamisen mahdollisuus ja OT-koordinaattorin rinnalla kulkeminen nähtiin tärkeänä

- Dokumentaatio koettiin yksiselitteisesti tärkeäksi ja onnistuneeksi

P5: se yhteisesti keskusteltu ja yhteisesti kirjattu yksi tilannearvio ja suunnitelma, niin se on tämän ehdoton etu. Nyt tuli joku, joka sen koostaa, koska muutenhan sitä ei koosta kukaan. Koska kaikki hoitaa sitä omaa tonttiansa, että se yhdistää näitä palveluja ja palvelujärjestelmää.

- *Myös jonkinlaista velvoittavuutta toivottiin. Erityisesti jumiutuneissa tilanteissa, jotka eivät ratkenneet OT-verkostosta/konsultaatiosta huolimatta.*
- *OT-koordinaattorin mahdollisuus kulkea rinnalla nähtiin tärkeänä.*

P5: Sit mä aattelen, et ku onhan näitä moniammatillisia työryhmiä, missä yhdessä mietitään, mutta mun kokemuksen mukaan ne jää vähän pinnalliseksi, koska siin on hyvin lyhyt, rajattu aika, ja sit siellä, että tavallaan tässä nyt on se yksi työntekijä, joka paneutuu sen asian ajattelemiseen, että olkoonki vaikka mitä moniammatillisuutta siinä tukena, mutta se yksi ihminen on valjastettu siihen, että se ikään ku kantaa siitä vastuuta myös. Kun sitte moniammatilliset työryhmät on vähän semmosia, et siellä kerrotaan ne mielipiteet ja sitte ulos ja seuraava, ja se työntekijä jää sit yksin miettimään, et mitäs mä teen näillä kaikilla mielipiteillä. Täs on vähä pitempi se prosessi kuitenkin, et se kannattelee ja miettii siinä yhdessä. Semmonen ero mun mielestä näihin muihin tämmösiin verrattuna.

Konsultaatio koettiin hyödylliseksi ja sitä suositeltaisiin kollegallekin

- Kaikilla haastateltavilla ei ollut vielä tietoa, miten konsultaatiossa sovitut näkökulmat lähtivät etenemään.
- Konsultaatio koettiin omaa työtä tukevana, mutta se ei välttämättä auttanut moniammatillisen työskentelyn edistymiseen. Osassa tilanteista edistymistä kuitenkin tapahtui.
- Hyvinvointialueen muutos näkyi hätänä ja yksinjäämisen kokemuksina haastatteluissa
- Näyttäisi siltä, että joissakin tilanteissa tarvitaan ulkopuolinen ammattilainen huolehtimaan moniammatillisessa työskentelyssä kaikkien äänien esilletuomisesta, jotta sote-sivi-integraatio voi tapahtua
- Näyttää myös siltä, että ammattilaisten tuki- ja koordinaatiotyö vaatii riittävät tukirakenteet taustalleen.

Pilotin perusteella OT-konsultaatio on sekoitus sosiaali- ja terveydenhuollon konsultaatiokäsityksistä

- OT-konsultaatio ei muodostunut perinteiseksi konsultaatioksi. Se on sekoitus lääketieteen (erityisasiantuntijuus) ja sosiaalityön konsultaatiokäsityksiä (reflektiomahdollisuus)
- Se on myös sekoitus konsultaatiota ja asiakastyötä ammattilaisten kautta systeemisiä toimintamalleja hyödyntäen.
- **Transprofessionaalisuuden käsite** sopii hyvin kuvaamaan näiden vaativimpien tilanteiden konsultaatioita. Eri toimijoiden työskentelyn ”yhteensulauttamisessa” tulisi toteutua
 1. yhteinen reflektio
 2. yhteinen tiedonmuodostus ja arviointi
 3. yhteisen tilannekuvan muodostaminen ja
 4. yhteisen päätöksenteon mahdollisuus, jotta asiakas saa räätälöidyn ja sopivan avun, jota palvelujärjestelmä ei vielä tunnista. (joissakin tilanteissa)

OT-tuki- ja koordinaation tulisi aineiston perusteella sisältää

- Helpon yhteydenottomahdollisuuden (kun tilanne on vaikea, ei järjestelmä saa tuoda kompleksisuutta lisää)
- Työntekijän tunne vaativuudesta näytti riittävältä mittarilta (tunne sisältää myös tiedollisen elementin, tunteiden kautta saamme nopeimmin tietoa ympäristöstä)
- Työnohjauksellisen luonteen ja tunteiden käsittelymahdollisuuden (kun voi käsitellä tunteita, on helpompi jäsenellä)
- Koordinaation ja sopivien erityisasiantuntijoiden tuomisen tilanteeseen/olemassa olevien konsultaatioiden hyödyntämisen
- Monialaisen reflektion
- Vaativimmissa tilanteissa ammattilaisen rinnalla kulkijan, joka varmistaa eri toimijoiden yhdessä tekemistä ja tuntee tilanteen
- Mahdollisuuden johtavien viranhaltijoiden verkostoon, jossa tehdään päätöksiä eri alojen toiminnan yhteen sulauttamisesta sekä toimijoiden vastuista

OT lähellä vai kaukana?

- Riittävän lähellä

Psykologinen turvallisuus ja tunnetyön mahdollistuminen

Ammattilaisten mahdollisuus tuoda esiin havaitsemiaan ilmiötä esiin ja niitä voidaan tutkia

- Riittävän kaukana

Ilmiön jäsentelyn mahdollisuus

Eri alojen toiminnan yhteen sulauttamisen mahdollisuus ja uudet ideat

Eri verkostojen mahdollisuudet (tutkimus, kehittäminen ja osaamisen tuki)

OT voi olla kanava järjestelmän aukko- paikkoja esiin tuomiselle

Pikkuhiljaa yhdelle ilmiölle syntyy
tukevampaa pohjaa,
kun jo toinen ilmiö syntyy
eikä järjestelmä sitä heti tunnista.
Mutta ammattilaiset ja asiakkaat
tunnistavat ❤️